

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning ändras. Giltighetstiden för den temporära ändringen ska förlängas. Genom den temporära ändringen har bestämmelserna om påvisande av yrkesskicklighet och kunnande, det vill säga sätten för genomförande av yrkesprov, samt bestämmelserna om bedömning av kunnandet luckrats upp av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin. Huvudregeln är att yrkesprov ska avläggas genom att den studerande utför praktiska arbetsuppgifter i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser. Under coronavirusepidemin har det emellertid särskilt inom vissa utbildningsområden varit svårt eller omöjligt att genomföra yrkesprov i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser i de fall då arbetsplatserna varit stängda eller smittoriskerna på dem varit stora. Enligt den gällande temporära bestämmelsen kan yrkesprov i stället för en genuin arbetssituation eller arbetsprocess genomföras så att den studerande utför andra praktiska uppgifter som så väl som möjligt motsvarar en genuin arbetssituation och arbetsprocess. Därtill har man utvidgat möjligheterna att vid behov komplettera det kunnande som visats i yrkesprovet genom bedömning av kunnandet på något annat sätt. Syftet med propositionen är att möjliggöra att studierna framskrider och examensdelar och examina kan avläggas under de exceptionella förhållanden som orsakas av coronavirusepidemin.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 juli 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
3 Målsättning	7
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	7
4.1 Förslag.....	7
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
5 Alternativa handlingsvägar	9
6 Remissvar	9
7 Ikraftträdande.....	9
8 Verkställighet och uppföljning	10
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	10
LAGFÖRSLAG	12
Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning.....	12
BILAGA	13
Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning.....	13

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

I regeringens promemoria *Riktlinjer för en kontrollerad avveckling av de restriktioner och rekommendationer som införts till följd av covid-19-epidemin* (20.4.2021) beskrivs principerna och riktlinjerna för hur de restriktioner och rekommendationer som har införts för att hantera coronavirusepidemin gradvis kan lindras och avvecklas. Dessutom beskrivs förutsättningarna för en kontrollerad avveckling av restriktionerna ur en epidemiologisk synvinkel och en riktgivande tidsplan fastställs för avvecklingens olika faser. Riktlinjerna för avvecklingen anpassas enligt epidemiläget utifrån tillgänglig forskningsdata, modelleringar, prognoser och observationer.

För att bekämpa epidemin och minimera de skadliga följderna är nu flera temporära lagändringar i kraft. I regeringens promemoria konstateras det att en översyn av helheten och en bedömning av behovet av fortsatta åtgärder görs i april. Det kommer att föreslås att de bestämmelser som bedöms vara nödvändiga förlängs. Regeringens propositioner lämnas till riksdagen för behandling så snart som möjligt.

I regeringens promemoria konstateras det att hälsovårdsmyndigheternas försiktiga uppskattning, med beaktande av antagandena om hur vaccinationerna framskrider och effekterna av årstidsväxlingar, är att det epidemiologiska läget sannolikt börjar lätta på ett mer bestående sätt vid månadsskiftet april–maj 2021. Enligt promemorian kan det epidemiologiska läget motsvara basnivån i stora delar av landet, men epidemin avstannar långsammare och lokala smittkluster kan förekomma särskilt i stora tätorter och på semesterställen. Bland befolkningen finns det dock fortfarande stora grupper som inte vaccinerats och den mer smittsamma virusvarianten är sannolikt det dominerande viruset i hela landet under sommaren, varför det inte är möjligt att avstå från alla förebyggande åtgärder ens då. I promemorian uppskattas det att i slutet av augusti börjar antalet smittfall så småningom åter öka i och med att nära kontakter särskilt vid läroanstalter och på arbetsplatser ökar. En exponentiell acceleration i likhet med hösten 2020 är dock osannolik, om vaccinationstäckningen bland den vuxna befolkningen och i synnerhet bland unga vuxna är tillräckligt omfattande och man fortsatt iakttar allmän hygienpraxis och andra anvisningar.

Genom lag 517/2020, som trädde i kraft den 1 juli 2020, gjordes en temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017) som gäller till och med den 31 juli 2021 så att bestämmelserna om påvisande av yrkesskicklighet och kunnande samt om bedömningen av kunnande luckrades upp på grund av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin. Behovet av en temporär ändring uppstod på grund av det under coronavirusepidemin, i synnerhet inom vissa utbildningsområden, har varit svårt eller omöjligt att genomföra yrkesprov i genuina arbetsituationer och arbetsprocesser i de fall då arbetsplatserna är stängda eller smittorisken på dem är stor. Enligt den senaste epidemiologiska bedömningen börjar coronavirussituationen lätta på ett mer bestående sätt vid månadsskiftet april–maj 2021, men lokala smittkluster kan förekomma också under sommaren och i slutet av augusti börjar antalet smittfall så småningom åter öka även om en exponentiell acceleration ändå är osannolik. Utifrån de senaste uppgifterna om det epidemiologiska läget har det bedömts vara motiverat att förlänga giltighetstiden för den temporära ändringen av 52 § i lagen om yrkesutbildning.

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet. På grund av ärendets brådskande natur har propositionsutkastet varit på snabb remiss 27.4.—6.5.2021. Utlåtande om utkastet till proposition har begärts av centrala intressentgrupper. Propositionen har inte bedömts av rådet för bedömning av lagstiftningen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Genom lag 517/2020, som trädde i kraft den 1 juli 2020, gjordes en temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning som gäller till och med den 31 juli 2021. I 52 § i lagen om yrkesutbildning föreskrivs det om påvisande av kunnandet. Enligt huvudregeln i 1 mom. i den gällande bestämmelsen ska den yrkesskicklighet och det kunnande som de olika examensdelarna kräver visas genom att praktiska arbetsuppgifter utförs i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser, det vill säga genom yrkesprov. Paragrafens 1 mom. har genom en temporär bestämmelse som är i kraft 1.7.2020—31.7.2021 ändrats så att med avvikelse från huvudregeln kan yrkesskickligheten och kunnandet visas genom andra praktiska uppgifter som så väl som möjligt motsvarar en genuin arbetssituation och arbetsprocess, om yrkesprovet av orsaker som hänför sig till covid-19-epidemin inte kan genomföras i en genuin arbetssituation eller arbetsprocess. De nu gällande temporära ändringarna och motiveringen till dem beskrivs närmare i den regeringsproposition som gäller den temporära ändringen (RP 85/2020 rd).

Enligt 52 § 3 mom. svarar utbildningsanordnaren för genomförandet av yrkesproven. Yrkesproven genomförs på arbetsplatser i praktiska arbetssituationer. Av grundad anledning kan ett yrkesprov dock också ordnas någon annanstans än på en arbetsplats. Den omgivning där yrkesprovet genomförs ska göra det möjligt att visa det kunnande som anges i examensgrunderna. Enligt de gällande bestämmelserna ska yrkesproven således i regel ordnas på arbetsplatser i praktiska situationer, men bestämmelsen gör det möjligt att av grundad anledning ordna yrkesprov också någon annanstans än på en arbetsplats, till exempel på utbildningsanordnarens egna arbetsplatser, i observationsskogar, på undervisningsgårdar eller i arbetshallar vid läroanstalten. Enligt motiveringen till regeringens proposition med förslag till totalreform av lagstiftningen om yrkesutbildning (RP 39/2017 rd, s. 231) är det meningen att ordnande av yrkesprov utanför en arbetsplats ska vara ett undantag som det finns behov av att ta till exempelvis när det inte är möjligt eller ändamålsenligt att på en arbetsplats visa allt det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Man har strävat efter att också under coronavirusepidemin följa huvudregeln om att yrkesproven genomförs på en arbetsplats. Om arbetsplatserna inom branschen har varit stängda på grund av epidemin, har yrkesprov i praktiken ändå inte kunnat genomföras på en arbetsplats. Enligt undervisnings- och kulturministeriets anvisningar är en grundad anledning under coronavirusepidemin också att det inte har varit möjligt att genomföra yrkesprov på en arbetsplats på grund av hög smittorisk eller stängning av arbetsplatsen.

Enligt gällande 52 § 3 mom. kan det kunnande som visas genom ett yrkesprov vid behov kompletteras med andra bedömningar av kunnandet på det sätt som Utbildningsstyrelsen i examensgrunderna med stöd av 15 § bestämmer om bedömningen av kunnandet. Enligt motiveringen till regeringens proposition (RP 39/2017 rd, s. 231) kan kunnande som visas genom ett yrkesprov behöva kompletteras med andra bedömningar av kunnandet exempelvis när det är omöjligt att genom praktiska arbetsuppgifter på ett tillräckligt heltäckande sätt visa att den teoretiska kunskap som ligger till grund för arbetet behärskas. Yrkesprovet ska då kunna kompletteras med till exempel en muntlig intervju eller skriftliga uppgifter. Utbildningsstyrelsen har bestämt att till den del den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas på basis av yrkesprov, ska påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras individuellt på något annat sätt. Utgångspunkten för denna bestämmelse är att kravet på yrkesskicklighet till sin natur är sådant att det inte kan bedömas genom ett yrkesprov. Bestämmelsen är inte avsedd att tillämpas i en situation där det till exempel på grund av omständigheter som hänför sig till arbetsplatsen inte är möjligt att bedöma yrkesskickligheten utifrån ett yrkesprov. För att beakta de omständigheter som hänför sig till coronavirusepidemin har bestämmelsen om att påvisande av kunnande genom yrkesprov kan kompletteras med andra bedömningar ändrats genom en temporär bestämmelse som gäller 1.7.2020—31.7.2021 så att det kunnande som visas genom ett yrkesprov kan

kompletteras med andra bedömningar av kunnandet också till den del kunnandet inte kan visas i en genuin arbetssituation eller arbetsprocess av orsaker som hänför sig till covid-19-epidemin.

Coronavirusepidemin påverkar den utbildning och de yrkesprov som ordnas på arbetsplatser också av individuella skäl som hänför sig till den studerande, till exempel om den studerande eller en familjemedlem hör till en riskgrupp med tanke på coronavirussmitta. Varje studerande har en personlig utvecklingsplan för kunnandet som för hans eller hennes del anger hur studierna ska framskrida, och de inlärningsmiljöer som valts samt sätten att genomföra yrkesprov ska även beakta individuella aspekter som gäller den studerandes säkerhet och hälsa.

Owal Group genomförde på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet en utredning om *coronavirusepidemins konsekvenser för utbildningen på andra stadiet*, som publicerades den 16 mars 2021 (https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2021/03/Koronan-vaikutukset-koulutukseen_1603.pdf (på finska)). Enligt utredningen försvårades genomförandet av studierna på arbetsplatser särskilt inom servicebranscherna men också inom hälso- och välfärdsområdet, det pedagogiska området samt inom handel och administration. I de öppna svar som deltagarna i utredningen gav nämndes oftast den utmanande situationen inom restaurang-, catering- och hotellbranschen. Naturbranschen har också påverkats av undantagssituationen inom naturturismen. Flera av dem som deltog i utredningen nämnde också problem inom utbildningen inom pedagogisk verksamhet och handledning, eftersom skolorna och bland annat församlingarna var stängda. Situationen försvårades också till exempel inom idrottsområdet när idrottsanläggningarna stängdes och inom musikområdet på grund av stängningarna inom scenkonsten. Inom affärsverksamheten berodde utmaningarna på att arbetsplatserna inte tog emot studerande, eftersom övergången till distansarbete försvårade handledningen. Inom många branscher beror utmaningarna på att kunderna har hört till en riskgrupp eller att arbetsgivarna inte har kunnat ta emot studerande av andra orsaker.

I utredningen berättade endast 31 procent av utbildningsanordnarna att de studerandes studier och avläggandet av examen framskridit enligt den planerade tidsplanen. Av dem som deltog i utredningen uppgav 69 procent att undantagsperioden har orsakat fördröjningar. I genomsnitt uppskattades skillnaden mellan kompetenspoäng och avlagda examina i förhållande till så kallade normala förhållanden vara 20 procent, men variationerna var stora. Av de studerande svarade 27 procent att de inte har haft möjlighet att avlägga yrkesprov.

I utredningen konstateras det att enligt informationsresursen Koski minskade antalet yrkesprov med 12 procent från 2019 till 2020. Av utbildningsanordnarna bedömde fem procent att alla yrkesprov har kunnat genomföras enligt den planerade tidsplanen och 83 procent bedömde att största delen av yrkesproven har genomförts enligt den planerade tidsplanen. Av dem som svarade uppgav 13 procent att de har kunnat genomföra alla yrkesprov på arbetsplatser i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser medan 67 procent uppgav att största delen, 19 procent att endast en liten del och en procent att inga yrkesprov har kunnat genomföras i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser. I de situationer där yrkesproven av grundad anledning hade ordnats någon annanstans än på en arbetsplats hade en företrädare för arbetslivet deltagit som bedömare i alla yrkesprov hos 29 procent av dem som svarade, hos 45 procent i största delen av yrkesproven, hos 18 procent i en liten del av yrkesproven och hos åtta procent inte alls.

Enligt utredningen har den mest utmanande situationen i fråga om ordnandet av yrkesprov varit inom servicebranscherna. Situationen inom servicebranscherna syns också tydligt i uppgifterna i informationsresursen Koski: i fråga om grundexamen inom hotell-, restaurang-, cateringbranschen och turistbranschen minskade antalet yrkesprov med sammanlagt 23 procent. Efter servicebranscherna var de mest kritiska områdena enligt utredningen det pedagogiska området, det tekniska området, hälso- och välfärdsområdet samt handel och administration. Utgående från

det sammanlagda antalet yrkesprov var minskningen till exempel inom grundexamina inom maskin- och produktionsteknik och inom maskin- och metallbranschen 13 procent på ett år. Användningen av uppgifterna i informationsresursen är förenad med vissa osäkerhetsfaktorer, men minskningen är i vilket fall som helst betydande.

Enligt Owl Groups utredning har möjligheten att genomföra yrkesprov vid läroanstalten klart varit viktig för att främja studierna. Yrkesprov hade genomförts inom ramen för läroanstaltens egna service- eller produktionsprocesser och i läroanstaltens inlärningsmiljöer, såsom bilverkstäder, restauranger, kaféer eller återvinningsbutiker. I yrkesproven hade man demonstrerat kund- och servicesituationer. Yrkesprov hade bland annat genomförts vid olika tillfällen i andelslag eller i andra simulerade situationer som efterbildade riktiga arbetsuppgifter, till exempel inom ekonomiförvaltningen. Kunnandet hade visats och yrkesproven hade kompletterats på olika sätt, såsom genom skriftliga uppgifter och prestationer samt genom intervjuer eller projektuppgifter som lärarna gett, såsom kampanjer i sociala medier eller genomförande av dekorationer. Yrkesproven hade också genomförts så att en del hade genomförts vid läroanstalten och resten på en arbetsplats och helheten hade bedömts på arbetsplatsen. Som bedömare hade man kunnat anlita arbetstagare som arbetar vid ett verksamhetsställe inom läroanstalten eller företrädare för arbetslivet som arbetare i ett samarbetsföretag.

En del hade genomfört yrkesprov i genuina arbetsprocesser i digitala miljöer till exempel så att kunderna och bedömarna hade haft kontakt med varandra på nätet eller genom att som bedömningsmaterial använda material som den studerande producerat i sitt arbete på distans. Inom musikområdet hade yrkesproven bedömts utifrån upptagningar av framträdanden. De flesta av dem som svarade uppgav att utvärderingssamtalen hade förts via webben eller på distans. Digitala verktyg hade utnyttjats för dokumentering och bedömning av kunnandet. Man hade också infört olika sätt att visa kunnandet på, bland annat kunskapsuppgifter och annan dokumentation, till exempel videobilder, ljud, fotografier och andra digitala system för dokumentation. Utvärdering på distans och uppföljning av arbetsprestationen har genomförts till exempel med hjälp av delade skärmar och hjälmkameror. Inom musikområdet har situationerna streamats.

Undervisnings- och handledningspersonalen framförde i sina svar några påpekanden om utvärderingen. En nackdel som identifierats var att man i fråga om dokumentationen inte alltid kunde lita på att den studerande själv har producerat innehållet. Det påpekades också att när det gäller yrkesprov som genomförs på distans är det svårare att bedöma den studerandes prestation enbart på basis av bilder eller videor, och att det inte är lätt att bedöma vilken inverkan den som yrkesprovet avläggs inför har på prestationen.

Föreningen Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry genomförde i början av april 2021 en enkät som syftade till att få information om ordnandet av yrkesutbildning under våren 2021. Enkäten besvarades av sammanlagt 54 anordnare av yrkesutbildning. I enkäten frågades i vilken omfattning anordnarna hade kunnat genomföra yrkesproven på arbetsplatser i början av 2021. Av dem som svarade uppgav två procent att de ordnat alla yrkesprov på en arbetsplats, 48 procent mer än 80 procent, 37 procent 61—80 procent, 10 procent 41—60 procent och 4 procent mindre än 40 procent. Enligt enkäten hade två procent av dem som svarade inte alls utnyttjat den temporära lagändring som möjliggör flexibilitet i ordnandet av yrkesprov, 25 procent hade utnyttjat möjligheten i liten utsträckning, 66 procent i någon mån och 8 procent i stor utsträckning. Av dem som svarade på enkäten ansåg 94 procent att det var behövligt att förlänga giltighetstiden för den temporära lagändringen.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att göra det möjligt att visa kunnandet och avlägga examensdelar och examina även under de förhållanden som coronavirusepidemin orsakar. Avsikten är att göra det möjligt att tillämpa temporära, flexibla sätt för genomförande av yrkesprov och principer för bedömning av kunnandet så länge det behövs av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin, för att studierna och avläggandet av examen inte i onödan ska fördröjas på grund av att det inte är möjligt att visa kunnandet i genuina arbetssituationer. Samtidigt är det dock nödvändigt att säkerställa att den yrkesskicklighet och det kunnande som examensdelarna förutsätter kan bedömas och verifieras på behörigt sätt också i exceptionella situationer. Det är viktigt att arbetslivet kan lita på att den yrkesskicklighet och det kunnande som förutsätts i examensgrunderna för den som avlagt examen har bedömts och verifierats på behörigt sätt.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 Förslag

Det föreslås att de temporära ändringar av 52 § 1 och 3 mom. i lagen om yrkesutbildning som gäller under tiden 1.7.2020—31.7.2021 förlängs till att gälla fram till den 31 juli 2022. I 52 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning föreskrivs det att med avvikelse från kravet på genuina arbetssituationer och arbetsprocesser kan yrkesskickligheten och kunnandet visas genom att man utför andra praktiska uppgifter som så väl som möjligt motsvarar den genuina arbetssituationen eller arbetsprocessen, om ett yrkesprov av orsaker som hänför sig till covid-19-epidemin inte kan genomföras i en genuin arbetssituation eller arbetsprocess. En sådan situation kan uppstå till exempel om arbetsplatserna inom branschen är stängda på grund av epidemin eller om utomstående inte ges tillträde till arbetsplatserna eller om det av andra orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin är svårt eller omöjligt att ordna yrkesprov på arbetsplatserna. Orsakerna kan också hänföra sig till den studerandes individuella situation, till exempel att den studerande eller en familjemedlem till den studerande hör till en riskgrupp med tanke på coronavirussmitta, varvid man särskilt noggrant ska beakta säkerheten när genomförandet av yrkesprovet planeras.

I 52 § 3 mom. föreskrivs det att det kunnande som visats i ett yrkesprov vid behov kan kompletteras med andra bedömningar av kunnandet till den del kunnandet av orsaker som hänför sig till covid-19-epidemin inte kan påvisas i en genuin arbetssituation eller arbetsprocess. Utbildningsanordnaren bestämmer individuellt till vilka delar det är motiverat att en bedömning som gjorts på basis av ett yrkesprov kompletteras med andra bedömningar av kunnandet. Även i fortsättningen är huvudregeln att yrkesskickligheten och kunnandet ska påvisas i praktiska uppgifter. För att säkerställa den praktiska yrkesskickligheten är det inte motiverat att avlägga en del av en yrkesinriktad examen enbart genom påvisande och bedömning av kunnande som grundar sig på skriftliga uppgifter.

Man ska sträva efter att i första hand ordna yrkesprov i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser på arbetsplatser eller av grundad anledning någon annanstans. Den flexibilitet som föreslås i propositionen bör användas så att man i läroanstaltsmiljön simulerar genuina arbetssituationer och arbetsprocesser så väl som möjligt. Om detta inte är möjligt till alla delar, kan det kunnande som visas i yrkesprovet kompletteras med andra bedömningar av kunnandet, såsom muntliga eller skriftliga uppgifter. Den övriga bedömningen av kunnandet kompletterar det kunnande som visas i yrkesprovet, och inte heller i fortsättningen är det möjligt att avlägga en yrkesinriktad examensdel enbart genom skriftliga uppgifter.

Den flexibilitet som föreslås i propositionen ska användas endast när flexibiliteten är motiverad av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin. Det bedöms att den epidemiologiska situationen kommer att lätta avsevärt i hela landet hösten 2021 och coronavirussmitta uppskattas förekomma närmast lokalt. Utifrån de senaste bedömningarna kan man anta att i fortsättningen kommer behovet av flexibilitet att vara ganska litet och lokalt. För närvarande är det dock motiverat att förlänga giltighetstiden för bestämmelserna om flexibilitet, eftersom det fortfarande är osäkert hur epidemiläget kommer att utvecklas i framtiden. Också enligt regeringens plan av den 20 april 2021 bereder man sig vid planeringen också på att epidemin kan accelerera på nytt efter sommarsäsongen.

Avsikten är inte att flexibiliteten ska införas generellt för varje examen i utbildningsanordnarens planer för bedömning av kunnandet, utan användningen av flexibiliteten ska bedömas från fall till fall och individuellt för varje studerande. Flexibiliteten gör det möjligt att snabbt reagera på epidemiläget på lokal nivå eller ett försämrat epidemiläge på riksnivå så att studierna och avläggandet av examen inte fördröjs i onödan.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Ur utbildningsanordnarnas perspektiv gör förslaget det lättare och smidigare att ordna yrkesprov under sådana förhållanden som orsakas av coronavirusepidemin och där en del av arbetsplatserna är stängda eller utomstående inte ges tillträde till dem. Utbildningsanordnarna kan enligt förslaget ordna yrkesprov i läroanstaltsmiljön i lokaler och situationer som så väl som möjligt simulerar och påminner om det verkliga arbetslivet.

Ur de studerandes perspektiv gör förslaget det möjligt att avlägga yrkesprov också under exceptionella förhållanden. Detta är viktigt för att studierna ska framskrida enligt den planerade tidsplanen och för att avläggandet av examen inte ska fördröjas i onödan på grund av att det inte går att påvisa kunnandet i genuina arbetsituationer och arbetsprocesser. Därmed blir det möjligt för de studerande att utexamineras och övergå till arbetslivet. Genom de föreslagna ändringarna säkerställs det också att de studerande som hör till en riskgrupp med tanke på coronavirussmitta tryggt kan slutföra sina studier.

Avsikten är att den föreslagna flexibiliteten i genomförandet av yrkesprov endast ska gälla av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin. Det kan vara lättare för en utbildningsanordnare att ordna yrkesprov vid läroanstalten än på en arbetsplats men påvisande av yrkesskickligheten i praktiska arbetsuppgifter i genuina arbetsituationer och arbetsprocesser utgör dock en central del av säkerställandet av kvaliteten på yrkesutbildningen. Även med tanke på de studerandes studiemotivation och kontakter till arbetslivet är det viktigt att yrkesproven i första hand genomförs på arbetsplatser.

Inom olika utbildningsområden påverkas arbetsplatserna på mycket olika sätt av de förhållanden som uppstått på grund av coronavirusepidemin. Inom en del områden har epidemin inte haft några betydande konsekvenser, medan det inom andra områden tidvis varit nästan omöjligt för de studerande att förvärva eller påvisa kunnande på en arbetsplats. Syftet med den föreslagna ändringen är således att säkerställa lika möjligheter för studerande inom olika utbildningsområden att avlägga sina studier.

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser.

5 Alternativa handlingsvägar

Genom den tillämpningsförfordning som utfärdats med stöd av 109 § i beredskapslagen (1552/2011) och som trädde i kraft den 18 mars 2020 (statsrådets förordning om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt undervisning och utbildning, 126/2020) begränsades utbildningsanordnarnas skyldighet att ordna yrkesutbildning. Tillämpningsförfordningen (statsrådets förordning om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt undervisning och utbildning, 191/2020) utfärdades på nytt den 6 april 2020 så att den var i kraft till den 13 maj 2020. Efter detta har man vid ordnandet av undervisningen följt myndigheternas anvisningar, rekommendationer och begränsningar för att bromsa upp sjukdomsläget och förhindra spridning samt bestämmelserna om hygien och avstånd i lagen om smittsamma sjukdomar.

Under den tid tillämpningsförfordningarna var i kraft, var utbildningsanordnarna skyldiga att ordna yrkesprov endast i den omfattning det var möjligt under rådande omständigheter. Ordnandet av yrkesprov och utbildningsanordnarnas tillvägagångssätt har kunnat styras och förenhetligas också genom de anvisningar som utfärdats, men de möjliggör ändå inte att man avviker från de krav som lagstiftningen ställer. Flexibilitet i fråga om ordnandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet kan endast skapas genom ändringar av lagstiftningen.

6 Remissvar

Det kom in sammanlagt 16 skriftliga utlåtanden om utkastet till regeringens proposition. Remissinstanserna understödde förslaget och en förlängning av giltighetstiden för undantagsbestämmelserna i enlighet med propositionen, en remissinstans föreslog att giltighetstiden förlängs till den 31 augusti 2022. Största delen av remissinstanserna ansåg det vara viktigt att ändringen endast är temporär och att den utnyttjas endast när det är motiverat och nödvändigt av orsaker som hänför sig till coronavirusepidemin. I utlåtandena framfördes också att man genom anvisningar bör säkerställa en enhetlig tillämpningspraxis och att också arbetsplatserna bör informeras i så stor utsträckning som möjligt om möjligheterna till undantag. I utlåtandena konstaterades det att erfarenheterna av den temporära lagändringen bör samlas in och utnyttjas i utvecklingen av påvisandet av kunnande. En del av remissinstanserna föreslog att det utifrån de erfarenheter som gjorts ska bedömas om det är nödvändigt att göra permanenta ändringar liknande med flexibiliteten, medan en del remissinstanser ansåg att det är ytterst viktigt att flexibiliteten är temporär.

7 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 juli 2022. Det finns inga entydiga uppgifter om coronavirusepidemins varaktighet och för närvarande är det inte möjligt att exakt förutse hur epidemin kommer att utvecklas och därför är det omöjligt att i detta skede bedöma hur länge ändringen behöver vara i kraft. Förutsättningarna för att tillämpa flexibiliteten i fråga om ordnandet av yrkesprov är beroende av omständigheter som hänför sig till covid-19-epidemin. Om förutsättningarna för att tillämpa bestämmelserna, det vill säga de omständigheter som hänför sig till covid-19-epidemin, upphör redan under lagens giltighetstid kan flexibiliteten i praktiken inte längre tillämpas.

8 Verkställighet och uppföljning

Undervisnings- och kulturministeriet kommer att följa hur utbildning ordnas och yrkesprov genomförs på arbetsplatser samt hur de studerandes studier framskrider under coronavirusepidemin. Ministeriet kommer också att ge utbildningsanordnarna anvisningar om tillämpningen av flexibiliteten och följa genomförandet av de temporära ändringarna.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Med tanke på grundlagen bör den föreslagna flexibiliteten granskas särskilt i förhållande till de kulturella rättigheterna enligt grundlagens 16 § samt till tryggheten av jämlikheten. Vid ordnande av utbildning på andra stadiet är det allmänt taget fråga om att tillgodose de kulturella rättigheterna enligt 16 § 2 mom. i grundlagen. Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv.

Den utvidgade läroplikten och läropliktslagen (1214/2020) träder i kraft den 1 augusti 2021. Enligt läropliktslagen upphör läroplikten när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en sådan examen som avses i lagen om studentexamen (502/2019) eller lagen om yrkesutbildning eller en motsvarande utbildning på Åland eller utländsk utbildning. Efter slutförande av den grundläggande utbildningens lärokurs enligt lagen om grundläggande utbildning ska läropliktiga fullgöra gymnasieutbildningens lärokurs enligt gymnasielagen (714/2018) eller yrkesinriktad grundexamen eller yrkesexamen enligt lagen om yrkesutbildning. En del av de studerande inom yrkesutbildningen är således från och med hösten 2021 läropliktiga som omfattas av läropliktslagen. Enligt 16 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om utvidgning av läroplikten konstaterat att utskottet anser att utbildning som omfattas av läroplikten är sådan grundläggande utbildning som avses i 16 § 1 mom. i grundlagen (GrUU 43/2020 rd, s. 5).

Enligt 6 § 1 och 2 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av till exempel ålder, språk, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Den föreslagna lagen innehåller inga med avseende på grundlagen problematiska inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att säkerställa att de kulturella rättigheterna enligt grundlagen tillgodoses på lika villkor också under coronavirusepidemin. Den föreslagna bestämmelsen gör det möjligt att genomföra yrkesprov och framskrida i studierna på lika villkor också inom sådana utbildningsområden där det på grund av coronavirusepidemin har blivit svårare att genomföra yrkesprov i genuina arbetssituationer, samtidigt som man säkerställer en sådan ändamålsenlig och jämlik bedömning av kunnandet som föreskrivs i lag också under exceptionella förhållanden. Genom att göra genomförandet av yrkesprov smidigare blir det också möjligt för studerande som hör till särskilda riskgrupper att framskrida i studierna, även om de på grund av hälsoskäl bör undvika att genomföra yrkesprov i genuina arbetssituationer.

Enligt 18 § i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Propositionen gör det möjligt att fullgöra studier och avlägga yrkesexamina också under sådana exceptionella förhållanden som hänför sig till coronavirusepidemin. Genom flexibiliteten tryggas således indirekt också den rätt till arbete som föreskrivs i grundlagen.

RP 92/2021 rd

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning (517/2020) ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020 och gäller till och med den 31 juli 2022.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 maj 2021

Statsminister

Sanna Marin

Undervisningsminister Jussi Saramo

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 52 § i lagen om yrkesutbildning (517/2020) ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020 och gäller till och med den 31 juli 2021.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020 och gäller till och med den 31 juli 2022.

Denna lag träder i kraft den 20 .